

ION VLASIU: THE ART OF EVOCATION

Iulian Boldea

Prof. PhD, University of Medicine, Pharmacy, Science and Technology of Târgu Mureș; Scientific Researcher, ICSU „Gh. Șincai”, Romanian Academy

Abstract :Ion Vlasiu's prose is characterized by the dynamism of expression, through the complexity of writing, able to assimilate in its structure all the subjective reactions of the ego, but also the forms of reality that consciousness records, in a double movement of self-reflection and notation, placed under the sign of authenticity. Vlasiu's memorialist pages are characterized by an energetic writing, sometimes metaphorical, sometimes by a realistic sobriety, which brings to light various events and reflections, summing up the twists and turns of a destiny that is constantly searching for oneself. One can even say that one of the essentials of these books is the obsession of seeking / losing one's own identity; living in a confusing world through the proliferation of forms, where illusions often take the place of reality, and reality turns into a chimera, the artist fervently assumes the exigencies of the autobiographical genre, often reflecting the duplicity of the journal.

Keywords: prose, complexity, evocation, identity, reality.

Ion Vlasiu este o personalitate multivalentă a contemporaneității, un creator dotat cu o uluitoare capacitate de percepție a lumii în toate avatarurile ei. De altfel, facultatea dominantă a artistului și scriitorului este uluitoarea forță de a plămădi, în piatră, lemn, culoare sau cuvinte diverse înfățișări ale universului, căutându-se, în același timp, sensurile originare ale acestor forme. O irepresibilă nevoie de arhetip, de primordialitate transpare în creațiile plastice sau sculpturale ale lui Ion Vlasiu, creații dominate de robustețe, de elementaritate, de acea vigoare expresivă ce pornește din adâncurile ființei și căreia artistul a căutat să-i dea expresie în cele mai diferite moduri. S-ar putea spune, pe de altă parte, că demersul creator al lui Vlasiu își extrage vigoarea și dintr-o asumată confruntare cu rezistența materiei pe care artistul își propune să o modeleze, căreia îi impune limite, formulându-i astfel legi specifice, sub incidența Artei. Confruntarea cu piatra și lutul, voința indiscutabilă de a da formă, de a delimita și a circumscrie un univers cu totul propriu, în care între expresie și idee există o consubstanțialitate fundamentală - sunt semne ale vocației estetice căreia Artistul i-a rămas credincios toată viața.

Coerența interioară este, poate, în mod paradoxal, legată de această voință constructivă, manifestată în formulele și expresiile cele mai diverse; artistul și scriitorul resimte cu acuitate agresiunea informului, amenințarea neantului, cărora le opune propria sa nevoie de ordine, de rigoare și echilibru. Pe de alta parte, Ion Vlasiu nu este un artist cu efigie strict apolinică, împăcat cu sine, claustrat în rigiditatea unor tipare asumate o dată pentru totdeauna. Dimpotrivă, din creațiile sale răzbat interogații și neliniști care ne pun în fața unui artist problematic, mereu în căutare de sine, aflat în perpetuă stare de combustie sufletească, dar și de luciditate și raționalitate fecundă; de altfel, o dată configurat un obiect estetic, artistul îl resimte aproape concomitent ca pe o prezență străină, ca pe o alteritate amenințătoare, tocmai prin fermitatea sa ontologică, prin situarea sa, oarecum apodictică, în spațiu: „Un obiect, oricât de mărunț, după ce l-ai făcut și-l privești, devine de neînțeles și te sfidează cu certitudinea sa spațială”. Nu o foame de certitudini, de opțiuni rigide, osificate întreține demersul lui Ion Vlasiu, ci, dimpotrivă, un refuz de a-și imobiliza gândirea și expresia într-un tipar prestabilit, într-o normă de unică întrebuintare. Fixarea, refugiul în ceea ce deja a fost exprimat - sunt subterfugii ce provoacă oroarea artistului, care își abandonează experiențele, o dată trăite, în beneficiul altora, viitoare, din care va extrage semnificații estetice și

ontologice noi. Dinamismul destinului creator al sculptorului, plasticianului și scriitorului este rezultatul angajării acestor revelații succesive în virtutea unui spor de autenticitate și exemplaritate, căci căutarea de sine implică existența unui itinerar inițiativ în lumea formelor, un traiect creator în care certitudinile se erodează, iar îndoiala metodică primește atribute și conotații benefice, cum mărturisește, de altfel, într-o pagină de jurnal, autorul însuși: „Cred că frica de rafinament și rutină mă fac să schimb un gest artistic cu altul mai des decât ar trebui. Când simt că știu ceva lipsește emoția îndoielii. Creația este un drum prin întuneric (...) Când ajungi la sfârșit în plină lumină, te oprești. E firesc să cauți alt întuneric”.

Ion Vlasiu este un artist și un scriitor ce se armonizează perfect cu ritmurile esențiale ale naturii, văzând în elementaritatea lumii o realitate consubstanțială, ce conferă sens și amplitudine trăirilor sale, dar le și validează, oarecum, din perspectiva unor echivalențe și corespondențe fundamentale („Devii pe nesimțite element al naturii, frate bun cu materia în care zac ascunse toate revelațiile, rămânând totuși de nepătruns în taina ei primordială”). Imersiunea în primordialitate, în dimensiunea originară a lumii are virtuți anteice pentru creator, care lucrează, observă Dan Grigorescu „în conformitate cu natura. Respectă porozitatea pietrei, moliciunea marmurei, transluciditatea alabastrului”. În destinul artistic al lui Ion Vlasiu expresia artistică și cea literară sunt două modalități distincte care conturează însă aceleași obsesii și interogații acute, conferindu-le un profil distinct. „La Ion Vlasiu, notează Mircea Muthu în studiul *Delta și condeiul*, între cele două forme de exprimare - plastică și literară - se instituie un *va et vient* perpetuu cu toate că, teoretic vorbind, se optează pentru cea dintâi în acord cu fibra țărănească din ființa artistului”. Nu e de mirare, așadar, că vocabulele capătă dimensiuni și predispoziții spațiale, plastice, Ion Frunzetti remarcând, pe bună dreptate, că artistul are „o limbă sculpturală, fie că pictează, fie că narează în cuvinte”.

De altfel, proza lui Ion Vlasiu se impune mai ales prin dinamismul expresiei, prin proteismul scriiturii, aptă să absoarbă în țesătura sa toate reacțiile subiective ale eului, dar și avatarurile realității pe care conștiința o înregistrează, într-o mișcare duală, de autoscopie și notație, pusă sub semnul autenticității. Paginile memorialistice ale lui Vlasiu, începând cu romanul autobiografic *Am plecat din sat* și continuând cu *Poveste cu năluci*, *Drum spre oameni*, *O singură iubire*, *Cartea de toate zilele*, *Succes moral*, *Monolog asimetric*, *În spațiu și timp*, *Obraze și măști* - se caracterizează printr-o scriitură energică, uneori metaforică, alteori de o sobrietate realistă, care pune în lumină întâmplări și reflecții variate, rezumând avatarurile unui destin aflat în perpetuă căutare de sine. Se poate afirma chiar că unul dintre toposurile esențiale ale acestor cărți este obsesia căutării/ pierderii propriei identități; trăind într-o lume debordantă și derutantă prin proliferarea înfățișărilor ei, în care nu de puține ori iluzia ia locul realității, iar realitatea se metamorfozează în himeră, artistul își asumă cu feroare exigențele genului autobiografic, glosând, uneori, asupra duplicității sau inconsistenței estetice a jurnalului.

Conștient de aporiile autocontemplării, memorialistul își măsoară autenticitatea scriiturii prin siguranța notației, de o pregnanță extrem de semnificativă și, în același timp, prin profunzimea autoanalizei, neconcesivă, rafinată și riguroasă. Ce reprezintă însă jurnalul și, în genere, scriitura pentru Ion Vlasiu? Repliere benefică în interioritate, refugiu în autoscopie, tentație a definirii de sine, mijloc de supraviețuire morală sau model compensatoriu în fața unei realități derizorii, precare? E greu de spus dacă memorialistica artistului poate fi rezumată la una dintre aceste dimensiuni simbolice; mai curând, ea se alimentează din toate câte puțin, într-un neobosit efort sincretic în care ideea cu caracter de reflecție filosofico-morală se întâlnește cu notația nudă, anticatolofilă ori cu meditația asupra condiției artei sau artistului. Veritabil artist modern, Ion Vlasiu dublează gestul artistic propriu-zis cu o limpede conștiință estetică, în așa fel încât aceste jurnale par să fie locul de intersecție a meditației și a creației artistice, alcătuindu-se dintr-o sumă de scriituri deschise ce mizează pe proteism stilistic și amplitudine ideatică. În seria acestor reflecții despre creație, însemnările asupra jurnalului ca gen literar „de frontieră”, ce dispune de subiectivitatea autorului în mod autarhic, primesc irizări metafizice, dar și o incontestabilă amprentă subiectivă:

„Un jurnal intim plin de banalități nu contrazice genul, însă pierde caracterul său de intim. Genul include și sensul său de original (ceea ce este al tău, ceea ce te reprezintă), ceea ce tu poți descoperi despre tine și despre viață, cât îți poate fi accesibilă, cât o poți exprima. Acest efort de a te defini este o necesitate firească și jurnalul este un bun început, un fel de a te exersa în a trăi pe atâtea planuri câte pot fi accesibile conștiinței și talentului tău. Consemnarea evenimentelor poate fi făcută dacă te afectează într-un fel deosebit, dacă simți nevoia să te incluzi în evenimente, dacă într-un fel sau altul participi. Cât și cum?”

Din perspectiva unor astfel de enunțuri, având ca temă însăși finalitatea jurnalului ca gen literar, se poate constata în modul cel mai limpede felul în care se împletesc în cărțile lui Ion Vlasiu scriitura și metascritura, într-un joc de perspective *eu subiectiv/ eu obiectiv* care autentifică datele pactului autobiografic, conferindu-i valabilitate ontologică și rigoare expresivă. Din acest motiv, cărțile de memorialistică ale artistului scapă de pericolul banalității sau banalizării, deoarece chiar derizoriul, ceea ce este aparent nesemnificativ capătă rezonanțe și dimensiuni inedite, autorul posedând o capacitate netă de a proiecta asupra detaliului inert o lumină nouă, de a percepe prozaicul dintr-un unghi afectiv, interogând mereu banalul și scoțându-l în acest fel de sub conul de umbră al anonimului. Cărțile lui Ion Vlasiu au și alura unor „jurnale de idei”, ele traducând o acută nevoie de sinceritate și de autocunoaștere, cu observația doar că autenticitatea rezultă, în cazul acestui remarcabil artist și scriitor, dintr-o continuă raportare la sine, ca și dintr-o incontestabilă energie demistificatoare. Unul dintre paradoxurile jurnalului se concentrează însă, în faptul că, într-un anumit fel, cu cât nevoia de sinceritate este expusă mai apăsător cu atât convenționalitatea creației crește. Scrierile cu caracter memorialistic ale lui Ion Vlasiu izbutesc însă să se elibereze de servituțile și aporiile genului, exprimând atât tribulațiile zilnice ale eului aparent, cât și avânturile, căutările, exasperările artistului; s-ar putea constata chiar că există în aceste pagini un echilibru relativ între *eul biografic* și *eul profund*, în așa fel încât cele două dimensiuni ale ființei creatorului sunt, aproape în egală proporție, explorate de autor, dinamica discursului autobiografic alcătuindu-se astfel și din heraclitica desfășurare a timpului „fizic”, dar și din încremenirea eleată a timpului artistic, generat de trăirea estetică.

Meditația lucidă asupra existenței, preocuparea pentru dimensiunea etică a propriului demers creator, expresia lapidar-aforistică, dar și lirismul unor evocări cu un indiscutabil relief subiectiv - sunt cele mai sugestive constante tematice și stilistice ale cărților lui Ion Vlasiu. De altfel, în *Obraze și măști*, autorul însuși mărturisește că nevoia de afecțiune și tentația recuperării trecutului i-au alimentat perpetuu efortul artistic: „Toată viața mi-am căutat copilăria. În mod greșit am alunecat spre memorialistică. Nu viața mea, copilăria trebuia explicată și era atât de simplu: o copilărie din care a lipsit mai ales dragostea părinților, echilibru pe care ți-l poate da prezența lor caldă. Mi-au lipsit acești poli, am crescut ca o apă împrăștiată”. Paginile memorialistice ale lui Ion Vlasiu stau, într-un fel, sub semnul dominator al *timpului*; aflat sub tirania lui Cronos, artistul e tentat să-l exorcizeze, fie prin expresie pur artistică, fie prin apelul la confesiunea netrucată, care fixează trecutul în enunțul expresiv prin chiar naturațea și spontaneitatea sa. Iată de ce scrierile lui Ion Vlasiu au alura, într-un fel, a unei asceze spirituale și a unei încercări ontologice; înglobând timpul în efigia evocării, artistul îl transcende, recuperându-i demonia, într-un efort aproape ritualic.

Pe aceste coordonate tematice și stilistice, ale timpului și ale expresiei evocatoare, se înscrie și romanul *Am plecat din sat*, a cărui primă ediție a apărut în 1938 la Editura Miron Neagu din Sighișoara. Nu întâmplător acest roman a fost scris la Paris, într-un moment, așadar, de detașare, de îndepărtare de spațiul genezei, rememorarea având tocmai un rol exorcizant, acela de a aboli distanțele, de a contura o identitate și de a fixa spațiul recuperator al satului. În această carte, satul este circumscris unui topos privilegiat în care ființa se simte ocrotită, o *axis mundi* cu virtuți benefice, în care lucruri și oameni capătă amprenta unei sacralități mitice. Acest contur idealizant care încercuiește topografia satului rezultă din nevoia acută a scriitorului matur de a accede la un timp revolut, de a-și explica primele momente ale formării sale, deopotrivă ca om și artist, dar și de

a lumina, prin prisma confesiunii de mare încărcătură afectivă, locul genezei unei vieți și a unei vocații.

Romanul, în desfășurarea sa autobiografică, se situează între două momente-cheie, de extremă relevanță narativă, momente care au darul de a fixa datele unui destin, de a marca fizionomia autorului: momentul morții mamei, pe când copilul avea doar zece ani și momentul deschiderii primei expoziții de sculptură la Târgu-Mureș. O scenă de un intens dramatism este aceea a agoniei și a morții mamei; misterul extincției, reflectat de privirile ingenuie ale copilului, e transcris într-un desen epic sobru, în tușe realiste care redau obiectualitatea lumii, fără ca încărcătura afectivă să fie însă abolită: „O zi sau două mai târziu, eu începusem să mă trezesc din aiureală. Și n-am să pot uita niciodată cum era la noi în casă, în dimineața aceea luminată de o lampă prea mică. Erau prea multe femei la noi în casă. Ce făceau ele, de ce umblau de colo până colo? Toate păreau a spune ceva, dar nu auzeam și nu înțelegeam nimic. Parcă priveam totul printr-o năframă neagră, pe care nu eram în stare să mi-o rup de pe lumina ochilor. Mama era în patul din dreapta. Era culcată pe spate, părea că spune ceva și deapănă cu mâinile în aer un fir nevăzut care nu se mai isprăvea. Lângă ea sta moșu așezat pe dunga patului. Se uita neputincios împrejur, parcă ar fi așteptat o minune. El nu mai putea face nimic și de bună seamă nici vecinele care veniseră să fie pe aproape acum când era prea târziu. (...) Săraca, murise chinuită de nevoia lucrului. În tot timpul anilor dă război, munca o înspăimântase”.

Moartea se înscrie aici în ritmul inexorabil al universului, imaginea satului fiind alcătuită din întâmplări cu aer de tipicitate, în timp ce gesturile oamenilor retranscriu, parcă, mișcări arhetipale, de început de lume, fixate printr-o retorică epică realistă; scriitorul înregistrează, printr-o abil regizată tehnică a notației, detalii relevante, conturează fizionomii tipice, decupează întâmplări și gesturi, conturând un univers de o fundamentală coerență internă, o lume a cărei armonie structurală e, s-ar zice, produsul aglomerării de *obiecte* scrutate de imaginație plastică a autorului. Spațiul satului este desemnat însă nu doar prin circumscrierea realității aparente, vizibile, în care certurile pentru pământ, conflictele, întâmplările banale se împletesc cu datinile și obiceiurile - înfățișate cu sobrietate realistă, fără stilizări etnografice. E sugerată în paginile romanului și o *infrarealitate*, aceea a instinctualității dezlănțuite, a pornirilor animalice pe care rațiunea nu le poate zăgăzui, după cum e prezentă și *metarealitatea*, zona de umbră a fabulosului și mitologiei, „fantasmele, coșmarurile unei copilării pline de spaime, torturate de ispite și întrebări ieșite din comun, neliniștind mentalitatea părinților” (Mircea Zăciu). În desemnarea spațiului satului, prozatorul își asumă o dispoziție oarecum neutră, în care obiectivitatea e relativizată, nu de puține ori, de accente subiective, de un fior nostalgic ce redimensionează proporțiile lumii. Adesea, faptele, gesturile, chipurile oamenilor sunt redată cu maximă sobrietate, fără exces de detalii, într-o tăietură decisă a frazei, prin care autorul își propune nu imersiunea în interioritatea celorlalți sau explicarea mecanismelor și resorturilor lumii, cât, mai curând, transcrierea riguroasă a datelor realității, într-un decis efort anticalofil. Chiar descrierile de natură au o natură austeră, peisajul e reflectat cu discreție, printr-o înșiruire de notații din care însă imaginea lumii se reliefează cu pregnanță plastică: „În sat era o toamnă frumoasă cum nu s-a mai pomenit. Era în octombrie și Murășul era cald de te puteai scălda fără frică. Merii înfloriseră a doua oară iar prin miriști și prin răzoare murele erau mari și burate cu alb de nu te mai puteai sătura. Cum să lași satul acolo și să nu îți se strângă inima de jale?”

Foarte sugestive, prin acuratețea lor descriptivă, dar și prin rezonanță afectivă pe care o sugerează, sunt portretele din acest roman; fizionomiile sunt redată prin detalii marcate de relevanță existențială și caracterologică, în tușe groase, nete, prin care efigiile personajelor sunt fixate în timp și în spațiu, din unghiul aceleiași nevoi de autenticitate narativă și de cunoaștere neconcesivă a lumii. De altfel, aceste portrete nu au un aer „parazitar”, ele se integrează firesc în fluxul epic, coagulând confesiunea la nivelul unor caractere memorabile, cum este cel al Moșului: „Moșu era mic de statură, uscățiv, cu chipul osos și lunguiet. Fruntea îi era bolțită și se înălța dreaptă, descoperind o chelie de toată mândrețea. Nasul ușor acvilin, dinții albi și ochii mici, îl făceau plăcut

la înfățișare. Era totdeauna ras proaspăt, cu mustața retezată deasupra buzei, dar nu și la capete. Părul de asemenea și-l scurta foarte adeseori. Purta o pălărie cu marginile atât de largi încât acoperea o pătrime din masa noastră, spre mai marele haz al meu. Și spre marea mea invidie, avea în șerpar un briceag, pe care îl purta legat cu o curea. N-am fost niciodată în stare să-l conving că aveam atâta trebuință de briceagul acela, încât să-l deslege. Când își punea jos șerparul, îl așeza aproape de el, și trăgea cu coada ochiului la mine”.

Alteori, portretul își pierde tonalitatea neutră a descripției, capătă reverberații afective, scriitorul exprimând duioșie și compasiune, ecoul nostalgic înfiorând notația concisă și imprimându-i o incontestabilă emoție. Un astfel de portret, în care fizionomia este încadrată de un halou idealizant, e acela al Bacului, ființă de o mare bunătate și puritate morală, de care copiii se simt foarte atașați, aflată la antipodul Moșului („Cu moșu nu s-a prea împăcat, pentru că nu semănau la fire. Unul era aspru, neîndurător și zgârcit, celălalt era bun, cald și generos”). Bacu întruchipează, în acest roman, o existență exemplară prin alura ei franciscană, printr-o morală asumată cu demnitate. Blândețea, duioșia, candoarea sufletească și, nu în ultimul rând, dragostea pentru faptele necuvântătoare, umile - sunt reperele temperamentale ce dau contur unei figuri cvasimitice, o efigie caracterologică desprinsă de scriitor cu profundă duioșie din adâncurile trecutului: „În zilele cu soare, se scula și se târa cu greu în stupină, unde rămânea o zi întreagă acolo între albine, pe care nu le mai vedea, dar care se așezau pe mâini și pe capul lui alb, bâzâindu-i prietenoase ca unui stăpân. La răstimpuri își punea tabac în pipă și, așezat acolo pe un butuc de lemn, sta cu capul alb în soare, neclintit și surâzător sieși. Nu mai avea de acum nici o grijă. Când vorbea despre moarte, era tot atât de liniștit. Numai noi izbuteam să-l scoatem, uneori, din visul batrâneții lui. Atunci Bacu ne spunea povești (...)” sau „Bacu avea cuvinte simple dar unduioase ca apa Murășului, care curgea prin grădina noastră. Poveștile pe care ni le spunea erau închipuite de el și țesea în depănarea lor fire din viața lui lungă și bogată. El se purta cu noi cu prea multă îngăduință. Nu ne cerea niciodată nimic, dar noi îi duceam apă, lapte acru și câteodată furam ouă să-i cumpărăm tabac, pe care îl primea dojenindu-ne îngăduitor”.

Fascinația satului, marcat de apropierea Mureșului, se însoțește, în paginile evocatoare ale lui Ion Vlasiu, cu fascinația depărtării; în fond, resortul existențial și expresiv al romanului *Am plecat din sat* e constituit tocmai de această pornire antinomică: prindere, fixare/ desprindere, depărtare. Desprinderea de spațiul protector al satului echivalează cu o încercare de asumare a unei realități abia bănuite, situabilă în categoria *departelui*, o realitate pe care copilul, apoi adolescentul o presimte ca ostilă, dar de care va fi mereu atras în mod irezistibil. Prin desprinderea de matca benefică a satului, dar și prin despărțirea de lumea edenică a copilăriei, naratorul, care trăia în comuniune cu lucrurile, se distanțează, transformând impulsul empatic în obiectivare rece. Privirea uimită, perplexitatea în fața tainelor lumii sunt înlocuite acum de o fascinație a interogației lucide, de o privire necomplezentă ce prospectează relieful adevărat al universului, revelând misterele și așezându-le în lumina demitizantă a rațiunii. Plecarea din *sat* pre-supune astfel renunțarea la mirajul jocului, la participarea la ritualul muncii etc. amorsând un sentiment al *dezrădăcinării*. Eul este, parcă, privat de reperele care-i determinau existența, se simte mereu amenințat, strivit de o lume nouă ce trăiește mecanic, în virtutea inerției. Un episod semnificativ este cuprins în capitolul *Oamenii negri...* unde e relatat popasul naratorului la Atelierele C.F.R. din Cluj. Oamenii de aici, asupra cărora stăruie autorul, par a-și fi pierdut consistența ontică, sunt fapte de-spiritualizate, în ființa cărora subzistă doar materialitatea, o materialitate tautologică, ce viețuiește în mod rigid: „Oamenii negri erau numai la câteva sute de metri de locul unde eu mă odihneam și întârziam. Îi vedeam de parcă i-aș fi avut în față. Erau toți ghemotoc, încolăciți și strâmbi, cu obrajii săpați... Orbitale lor groaznice mă priveau și-mi era rușine de scaunul care mă răbda. La masă mă gândeam la ei și-i vedeam cu castronașele lor de ciorbă sorbind grăbiți și pierduți cu gândul. Când mă trezeam dimineața, în camera bine aerisită, îi știam deja ruți de oboseală, mahmuri și blestemându-și zilele. Și mi se părea că întârzierea mea acolo era o trădare”.

Conturând atât „avatarurile unei voințe individuale înverșunate să-și afle drumul” (Anton Cosma), cât și tabloul satului transilvănean interbelic, romanul lui Ion Vlasiu se detașează prin copleșitoarea impresie de viață, sugerată fie prin luxurianța detaliilor notate cu obiectivitate, fie prin asumarea directă a lumii de o conștiință ce-și limpezește treptat propriul relief afectiv și moral, autodefinindu-se prin descoperirea vocației artistice. Nu poate fi trecut cu vederea, cu toată anvergura realistă a unor scene, gesturi sau personaje, nici lirismul discret ce răzbate uneori din paginile cărții, lucru observat și de Ion Chinezu: „Din trainicul acord de care vorbeam se desprinde, ca o boare de primăvară, un lirism fraged și învăluitor. Peste toate rănile unei copilării încercate, el toarnă balsamul esențelor simple și eterne”. Cu toate acestea, după cum notează același comentator, acest lirism „nu e un lirism molâu și confuz, ci unul viril și senin, care face cu puțință rânduirea, într-o admirabilă perspectivă etică, a materialului autobiografic”. Acest material autobiografic este însă distribuit în concordanță cu o logica afectivă specifică, aptă să confere coerență narațiunii, dar și „interes dramatic” (Tudor Vianu), tocmai prin confruntarea eului cu lumea sau cu propriile exigențe artistice și morale; în acest mod, drumul spre sine al creatorului începe chiar în momentul desprinderii de *vatra* protectoare a satului, așadar din momentul în care eul își arogă o anumită distanță, a lucidității și reflecției, prin intermediul căreia proporțiile și dimensiunile lumii să poată fi circumscrise cu mai mare fidelitate.

Am plecat din sat cumulează, cum am sugerat deja, o diversitate de perspective epice, unificate la nivel structural și stilistic, de *prezența* unei voci narative ferme, marcată de o veritabilă fervoarea a povestirii. Bildungsroman (roman al formației), roman social, „kunstlerroman” (Mircea Zăciu), autobiografie spirituală - toate aceste formule au darul de a defini creația lui Ion Vlasiu, fără însă a-i epuiza substanța artistică. Notațiile precise, desenul sobru, pictural al unor figuri, exemplare prin gravitatea lor existențială, fermitatea expunerii epice, toate acestea revelează în Ion Vlasiu un creator cu disponibilități narative deosebite, un scriitor care dozează cu abilitate accentele epice, fie asupra personajelor, fie asupra mediilor, încercând să fixeze admosfera iremediabil evanescentă a unui trecut arhetipal. *Satul* ca mediu familiar, protector, reprezintă pentru artist un orizont al genezei, spre care se întoarce neîncetat, cu neobosită fervoare, căutând astfel un punct de sprijin, într-o lume ce atomizează năzuințele și elanurile ființei, o depozitează de propria identitate, lucru notat explicit într-o însemnare din 1937: „E nemaipomenit cum strigă în mine trecutul. Renunț la Paris pentru satul meu. Sunt ca fiul risipitor care se întoarce la căminul părintesc în căutarea unei mângâieri și n-o găsesc. Am reușit să-mi cumpăr o cutie de acuarele și pictez țărani. În felul acesta am închis fereastra spre Paris”.

Am plecat din sat rămâne, astăzi, o carte a căutărilor și limpezirilor interioare, dar și o carte a metamorfozelor unei conștiințe angajate în dificilul proces al afirmării propriilor opțiuni existențiale și artistice. E o carte ale cărei structuri epice sunt generate de o incontestabilă nevoie de autenticitate, dar și de vocația adevărului, cu momente de intensă luminositate afectivă și reflexe sau înfiorări tragice, o creație revelatoare pentru subtila transformare alchimică a unei *vieți* într-un *destin*.

BIBLIOGRAPHY

Ardeleanu, Virgil, *A urî. A iubi: puncte de reper în proza actuală*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1971.

Baltazar, Camil, *Evocări și dialoguri literare*, Editura Minerva, București, 1974.

Băileșteanu, Fănuș, *Aorist: eseuri, proză, prozatori, proporții*, Editura Eminescu, București, 1988.

Boldea, Iulian, *Memorie epică și adevăr romanesc*, în „Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane «Gheorghe Șincai» al Academiei Române, nr. 1, 1998.

Chinezu, Ion, *Pagini de critică*. Ediție îngrijită și prefață de I. Negoitescu, Editura pentru literatură, București, 1969.

- Muthu, Mircea, *Călcâiul lui Delacroix: interferențe culturale*, Editura Libra, București, 1996
- Tihan, Teodor, *Apropierea de imaginar*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1988.
- Vlad, Ion, *În spațiul și timpul creatorului*, în Ion Vlad, *Lectura prozei. Eseuri, comentarii, interpretări*, Editura Cartea Românească, București, 1991.
- Zaciu, Mircea, *Ca o imensă scenă, Transilvania...*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1996